

Kutatások az Aquincum polgárvárosától nyugatra épülő baseballpályán

(Budapest III. ker., Keled utca,
Hrsz.: 19622/4)

2012 tavaszán kezdődtek meg a Főváros első kiépített baseballpályájának előkészítő munkái Óbudán, a Keled utcában.

A terület mintegy 300 m-re nyugatra húzódik Aquincum római kori polgárvárosának nyugati falától, a településről a Solymár-völgy irányába kivezető kelet-nyugati főútvonal, az úgynevezett „D utca” folytatásának déli oldalán. Korábban, 1975-ben Póczy Klára rövid feltárást végzett itt, amikor egy mintegy 30 m szélességű ipari vágányt vezettek át átlósan a területen. Az ásások során kövezett főutat és az azt két oldalról kísérő, tornácos homlokzatú kőépületek részleteit sikerült megfigyelni (PÓCZY 1976, 425; BTM RA ltsz.: 177–77).

A vizsgált terület közvetlen közelébe lokalizálható az a fazekastelep, amelynek két kemencéjét és kútját 1929-ben Nagy Lajos találta meg (NAGY 1937, 265). A kemencék pontos helye jelenleg nem azonosítható, mindössze annyi tudható, hogy azokat az úgynevezett Katonai Anyagszertár, a későbbi Lókörház a Keled utca és Kunigunda útja sarkán még ma is álló épületeitől, valamint az esztergomi vasúti töltéstől nem messze tárták fel (NAGY 1942b, 629–630).

Szerencsés módon a tervezett beruházás területét is magába foglalta Stefan Groh

Research on the territory of the future baseball park west of the Civil Town of Aquincum

(Budapest III, Keled Street,
Lrn.: 19622/4)

In the spring of 2012, preparatory works for the construction of the first baseball park in Budapest were started in Óbuda on Keled Street.

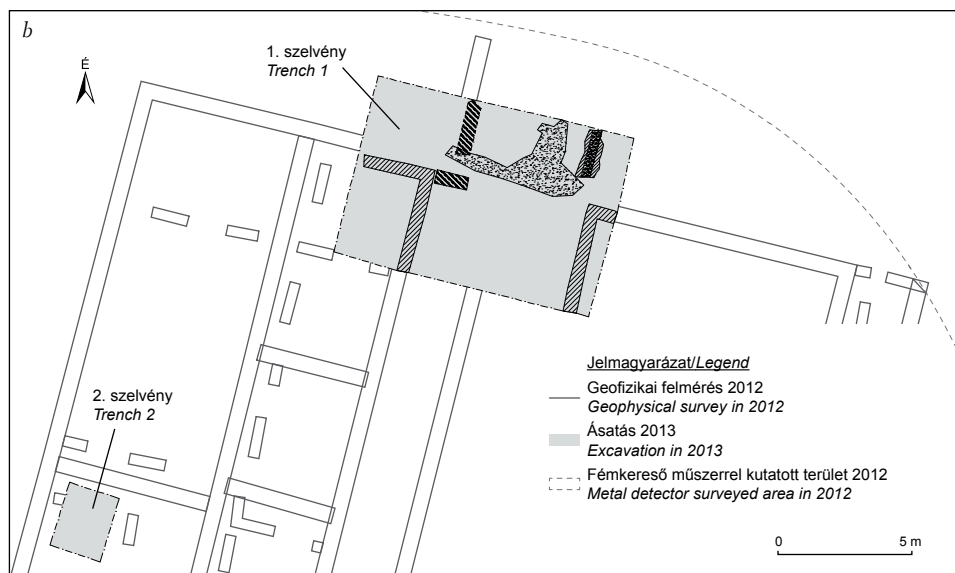
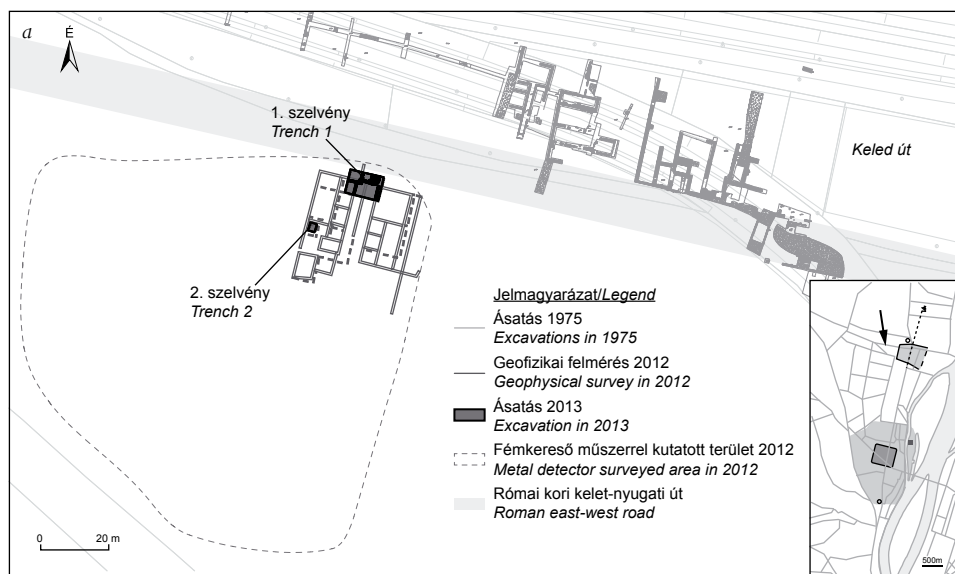
The area is located about 300 m west of the western wall of the Roman Period Civil Town of Aquincum, from the east-west main road leading out from the settlement towards the Solymár Valley, on the southern side of the continuation of so-called “Street D”. Previously, in 1975, Klára Póczy carried out a brief excavation here when an approximately 30 m wide industrial railway crossing the territory diagonally was established. During the excavations, she was able to observe a stone paved main road and details of stone buildings with porches on their facades along the opposite sides of the road (PÓCZY 1976, 425; BTM RA ltsz.: 177–77).

A settlement specialized in pottery production, two kilns and a well found by Lajos Nagy in 1929, are located in the immediate vicinity of the area (NAGY 1937, 265). It is not possible to identify the exact place of the kilns today. All we know is that the spot where they were unearthed is not far from the buildings of the so-called Military Warehouse, later Horse Hospital, that still stand on the corner of Keled Street and Kunigunda Street, and from

és Helga Sedlmayer, az Osztrák Régészeti Intézet és az Aquincumi Múzeum közös kutatási projektjén belül (LÁNG 2012), 2011-ben végzett geofizikai felmérése, amelynek előzetes eredményeit az osztrák

the embankment of the railway towards Esztergom (NAGY 1942b, 629–630).

The territory of the planned development was fortunately included within the geophysical survey carried out by Stefan

1a-b. kép: Az átvizsgált terület és környezete a korábbi kutatási eredmények feltüntetésével
Fig. 1a-b: The surveyed area and its environs with results of the earlier researches

kollégák nagyvonalúan rendelkezésünkre bocsátották (1. kép).

Mivel a baseballpálya legnagyobb részén a vízszintes felszín kialakításához jórészt 10-30 cm vastagságú feltöltés kialakítását tervezték, amely előtt a gyomirtás miatt kis mélységű tárcsázásra is sor került, ezért a kutatás első fázisában fémkereső műszerek segítségével leletkutatást végeztünk önkéntesek bevonásával. A mintegy 11 ezer m²-nyi felületen több mint 300, jórészt római kori fémtárgy került elő. Minden lelet pozícióját mérőállomás segítségével pontosan bemértük.

A talált leletek koncentrációja és a felszíni megfigyelések is megerősítették, hogy a római kori épületek a kelet-nyugati főútvonal két oldalára koncentráálódtak. Dél felé valószínűleg a terep is lejtethett, és a talált emlékek száma is erőteljesen csökkent.

A tárgyak közül összesen 65 érem: 63 darab római kori pénz, egy Ferdinánd dénár és egy török akce volt (2. kép). Az előzetes feldolgozása alapján az érmek közül a legkorábbi Vespasianus császár *denarius*a, 18 darab az Antoninus-dinasztia időszakára, 14 darab a Severus-korra míg 5 erősen kopott bronzpénz a 2–3. századra tehető. További 18 példány a katonacászárok korából származik, ezek jórészt *antoninianus*ok. A késő római korból 7 darab 4. századi *follis*t találtunk. A többi fémtárgy között nagyszámú ruhakapcsoló tű, jórészt térdfibula volt (3. kép). A használati tárgyak közül zárszerkezet részei, kulcsok, bútordíszek, ládikaveretek és egy kisebb dárdahegy is előkerült.

A terep legmagasabb pontján, a terület északkeleti sarkán a gyomirtás és a tárcsázás nyomán egy erőteljesen köves felületen már épületelemek látszottak a felszínen. Itt a feltöltés előtt egy 10×7 m-es kelet-nyugat irányú szelvényt alakítottunk

2. kép: Traianus és Hadrianus császár ezüst *denarius*a
Fig. 2: Silver *denarius* of Traian and Hadrian

Groh and Helga Sedlmayer in 2011 in the framework of a joint research project of the Austrian Archaeological Institute and the Aquincum Museum (LÁNG 2012), the preliminary results of which were generously made available to us by the Austrian colleagues (Fig. 1).

On the major part of the ballpark they planned to lay down an additional 10-30 cm thick layer of fill, and preceding that, a shallow disking was carried out related to the chemical weed control. This is why, in the first phase of the research, we conducted a field survey with metal detectors with the participation of volunteers. On a surface of about 11 thousand m² more than 300, mostly Roman Period metal objects were found. We precisely measured the coordinates of each find with a total station.

The clustering of the finds and the field observations both confirmed that the Roman Period buildings were concentrated

ki, amelyet csekély, 5–10 cm-es mélységig megtisztítottunk a legfelső köves–omladékos réteg tetejéig (4. kép).

A felszín megtisztítása után két, valószínűleg egy tengelyre épült, a fő égtájának megfelelően tájolt épület gondosan megépített, 0,7 m vastag kőalapozásának egy-egy sarka rajzolódott ki. A két épület kelet-nyugati fala teljesen egybevágó, a nyugati saroknál a fal némileg túllóg keleti irányban. A párhuzamos észak-déli falak közti távolság 6 m, de a közöttük lévő köves réteg esetleg további köztes falakra utalhat.

A párhuzamos épületektől északra, a jelentős mennyiségű kőomladékban, egy további, fő égtájának megfelelően tájolt kisebb építmény falai is kirajzolódtak.

A korábbi ásátások és a geofizikai vizsgálatok eredményeinek felhasználásával megállapíthattuk, hogy a két épület falsarkai egy-egy észak-déli tájolású, a főútvonal déli oldalán álló hosszúházhoz tartozhattak. A felszín megtisztítása során 2–3. századi kerámiatöredékek, köztük dél-galliai és rheinzaberni terra sigillata darabok kerültek elő.

on the two sides of the east-west main road. The surface probably sloped down towards the south, and here the number of the finds too decreased considerably.

The material contained a total of 65 coins: 63 from the Roman Period, a denarius of King Ferdinand and an Ottoman-Turkish akche (Fig. 2). Based on the preliminary analysis, the earliest of the coins was a *denarius* of Emperor Vespasian, 18 pieces can be dated to the period of the Antonine dynasty, 14 to the Severan age, and 5 badly worn bronze coins to the AD 2nd–3rd centuries. A further 18 pieces date from the period of the soldier emperors and these are mostly *antoniniani*. From the Late Roman Period we found 7 *folles* from the AD 4th century. Among the rest of the metal objects, there were many brooches, mostly knee brooches (Fig. 3). Articles for everyday use included elements from a lock mechanism, keys, furniture ornaments, casket fittings, and a small spearhead.

At the highest point of the terrain, in the northeastern corner of the territory, following the chemical weed control and

3. kép: Bronz térdfibulák a fémkeresős gyűjtésből
Fig. 3: Bronz knee brooches from the metal detector survey

4. kép: Római kori köépületek falai közvetlenül a felszín alatt az 1. szelvényben
Fig. 4: Roman period wall right under the surface soil in Trench No. 1

A geofizikai vizsgálat alapján, a nyugatabbra fekvő épület egyik hátsó, délebbi traktusához tartozó részen nyitottuk a kutatás 2. szondáját, egy fémkeresővel talált különleges leletsoport pontos dokumentálása céljából. A műszeres kutatás során ugyanis Sándor Lajos ezen a ponton egy nagyméretű vaskapára bukkant a felszíntől mintegy 0,4 m mélységben, amely alatt további *in situ* vastárgy, egy ásó látszott.

A vaseszköz-lelet pontos rétegtani helyzetének tisztázása céljából egy 2,5×2 m-es észak-déli tájolású szondát nyitottunk. A szonda felső része kevert, még a szántás által érintett, de csak római kori leleteket tartalmazó, mintegy 0,2 m vastag barna, humuszos réteg volt (SE-1). Ez alatt egy viszonylag tömörebb, kőzettörmelék, pa-

the disking, building elements could already be detected on the surface on a densely stony area. Here, previous to the filling work, we opened a trench measuring 10×7 m that we cleaned to a depth of 5–10 cm, down to the top of the uppermost stony debris layer (Fig. 4).

After cleaning the surface, the corners of the comprehensively constructed, 0.7 m thick stone foundation of two buildings appeared. The buildings were probably built along the same axis, oriented towards the main points of the compass. The east-west wall of the two buildings coincided completely; the wall was overextended a bit towards the east at the western corner. The distance between the parallel north-south walls was 6 meters, but the stony

ticsszemcsét tartalmazó, mintegy 0,1-0,15 m vastag, humuszos, barna réteg következett (SE-2), amelynek bontásából III. Gordianus és Hadrianus egy-egy bronzpénze is előkerült terra sigillata és más kerámiatöredékekkel együtt.

Ez alatt egy erőteljesen átégett, vöröses színű, humuszos, agyagos, kőzet- és agyagtégla-törmelékes, nagyszámú kerámiatöredéket tartalmazó réteg következett (SE-3), amelyből egy közepes méretű, szürke hombár szája állt ki.

A már részben kibontott ásó és a rajta lévő ásókapa mellett további két vastárgyra, egy másik ásókapára és egy balta fejére bukkantunk. Bár először úgy tűnt, hogy az SE-3 ráhúzódik a vastárgyakra, a bontás során (a kissé megégett humuszban a vastárgyak alatt) részben kirajzolódott egy kissé lazább betöltésű beásás (SE-4), amely valószínűleg arra utal, hogy a letaposott és összetömörödött járószintbe, közvetlenül a hombár mellé egy sekély gödörbe rejtették el a vasszerszámokat, majd azokat humusszal fedték le, később pedig az egész felület átégett (5. kép). Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a hombár feltételezett beásását nem tudtuk elkülöníteni egyértelműen ettől a sekély beásástól és annak sötétbarna humuszos, paticszemcsés betöltésétől (SE-5). A szonda bontásában és a vastárgyak meghatározásában Rupnik László (ELTE Régészettudományi Intézet) segített.

A kisméretű szondában a vasszerszámok kibontása után csak a hombár kiemelésére került sor. A szürke, hasas, a szájáig a földbe süllyesztett, mintegy 60 cm magas edény alján néhány, nem hozzá tartozó nagyobb tárolóedény töredékét is megtaláltuk némi faszén maradványa mellett, ami arra utalhat, hogy az, nagyjából a környező padlószint átégésekor, többé-kevésbé üres

layer between them might reflect the presence of further partition walls. North from the parallel buildings, within the zone with a significant amount of stone debris, walls of another small building could be observed. It was also oriented towards the main points of the compass.

With the help of the results of previous excavations and geophysical surveys it could be concluded that the corners of the walls of the two buildings belonged to two strip houses oriented north-south, situated on the southern side of the main road. After cleaning the surface, we found AD 2nd-3rd-century potsherds, with fragments of Samian Ware among them, produced in South Gaul and Rheinzabern.

Based on the geophysical survey, we opened trench 2 of the excavation in the area belonging to one of the southern, back parts of the building that was situated further to the west, with the purpose of the more precise documentation of a special find group discovered with a metal detector. During the survey, Lajos Sándor found a large iron hoe here at a depth of about 0.4 m from the surface, under which another *in situ* iron tool, a spade, could be seen.

In order to clarify the exact stratigraphical position of the iron tool find, we opened a 2.5×2 m large trench oriented north-south. The upper part of the trench contained a 0.2 m thick, mixed, brown layer with humus, still impacted by the plowing but containing exclusively Roman Period finds (SE-1). Beneath that, a relatively thicker, 0.1-0.15 m deep brown layer appeared that was mixed with humus and contained stone debris and speckles of daub (SE-2). This contained a bronze coin of Gordian III and another one of Hadrian, together with fragments of Samian Ware and other types of pottery.

5. kép: A földbe süllyesztett hombár az átvágott, égett padlószintben
 Fig. 5: The semi-dug large storage vessel in the cut, burned, beaten surface

lehetett. A hombár feekén egy minden szempontból egyedülálló lelet, egy bronzmécses feküdt.

A 7,5 cm hosszúságú, 2,5 cm szélességű tárgy egy nagyon ritka bronzmécses típusba, a két darabból álló, összeilleszthető figurális példányok közé tartozik (6. kép). Az aquincumi hombár alján egy ilyen tárgy jobb fele maradt meg. A mécses két szimmetrikus, a hossz tengelye mentén összeilleszthető, önállóan is funkcionáló darabból állt. A felső rész komikus maszkot ábrázol, az olajbeöntő nyílást a száj sarkában alakították ki. Az állnál található égőnyílás volutás kialakítású. A szemöldöknél egy függesztőrészt alakítottak ki, amelybe egy kis bronzláncot fűztek. A hajhoz eredetileg egy akantuszlevél alakú fogantyút

Underneath that, an intensely burnt, reddish, clayey layer followed that was mixed with humus and debris of stone and clay brick, and contained a large number of potsherds (SE-3), from which the mouth of a medium size, grey storage vessel protruded.

Next to the partly uncovered spade and the hoe lying on it, we found two further iron tools: another hoe and the head of an axe. Though first it seemed that the layer SE-3 spread over the iron objects, a pit with a slightly looser fill became partly perceptible during the excavation (under the iron tools in the slightly burnt humus) (SE-4). This probably indicates that the iron tools were hidden in a shallow pit dug next to the storage vessel, into the packed,

forrasztottak, amelyet letörve találtunk meg, a restaurálás után került vissza csak eredeti helyére.

A mécses belső oldala egyenes kialakítású, hátsó, fej felőli részénél egy konkáv keresztmetszetű vájat található, az ebben futó sínnel illeszthették össze a tárgyat a szimmetrikusan kialakított párjával.

beaten surface. Then these objects were covered with humus, and later the entire surface was burnt (Fig. 5). We should note however, that the supposed pit containing the storage vessel could not be distinguished from this second, shallow pit and its dark brown fill mixed with humus and speckles of daub (SE-5). During the exca-

6a-b. kép: A színházi maszkos bronz félmécses
Fig. 6: The bronz half lamp with theatrical mask

Hasonló, két darabból álló figurális mécsesből mindössze alig néhány publikált darab ismert a Birodalom területéről. Ezek szinte kivétel nélkül múzeumi gyűjtemények régi (leletkontextus nélküli) darabjaiként maradtak fenn, vagy kerültek elárverezésre aukciósházakban. A témával foglalkozó Norbert Franken összesen hat ilyen darabot tudott felkutatni (FRANKEN 2005). Egy további példányt a Christie's aukciós ház árverezett el 2001-ben, New Yorkban (<http://www.christies.com/lotfinder/lot/a-roman-bronze-oil-lamp-circa-1st-3831890-details.aspx?intObjectID=3831890> [Megtekintve: 2012. január 14.]).

Az Aquincumban talált példány jelenlegi ismereteink szerint az egyetlen hiteles ásatási körülmények között talált, publikált darabja ennek a tárgytipusnak. Ebből kifolyólag pontos keltezése önmagában igen nehéz, de valószínű, hogy a Kr. u. 1–2. században készülhetett.

A padlószintből, amelybe a tárgyat tartalmazó hombárt süllyesztették, a később átégett humuszos, agyagos, kőzet- és agyagtégla-törmelékes réteg (SE-3) átvágása során egy olyan rheinzaberni terra sigillata töredéke is előkerült, amely *terminus post quem*ként a 2. század végénél – 3. század első harmadánál későbbre keltezi a hombár földbeásását, továbbá a vaseszközök földberejtését.

A hombár kiemelése után világosan látszott, hogy az SE-3-as réteg (azaz az átégett padlószint) alatt még legalább fél méteres mélységig további korábbi kultúrrétegek találhatóak.

A padlószint feletti rétegsorban nem utalt semmi ennél későbbi, római kori építési fázis jelenlétére. Ez alapján a 2. szon-dában megfigyelt, járószintbe ásott hombárt és földbe elrejtett vaseszköz-készlet

vation of the trench and the identification of the iron tools we were assisted by László Rupnik (ELTE Institute of Archaeological Sciences).

Following the excavation of the iron tools, only the storage vessel was elevated from the small trench. In the bottom of the grey, bellied, ca. 60 cm high vessel that was buried up to its mouth, we found some fragments of another, big storage vessel together with some remains of charcoal, which may indicate that it was, more or less, empty at the time when the floor level around it was burned. An object lay in the bottom of the storage vessel that was unique in every respect: a bronze oil lamp.

The 7.5 cm long, 2.5 cm wide object is an extremely rare type of bronze lamps: it is a figural lamp that consists of two halves to be assembled into one object (Fig. 6). The right half of such a piece survived in the bottom of the storage vessel found in Aquincum. The complete oil lamp consisted of two symmetrical halves that could be joined together along the longitudinal axis, but the two pieces could function separately as well. The upper part depicts a comic theater masque with the filling hole situated in the corner of the mouth. The nozzle, located by the chin, was shaped with a volute. A suspension loop was placed with a thin bronze chain threaded through it by the eyebrow. Originally, it had an acanthus leaf-shaped handle soldered to the hair, which was found broken off. It was re-fitted onto its original place during its restoration.

The inner side of the half lamp is flat with a concave groove at the back part towards the head. It served to take in the small rail situated on the symmetrically shaped pair of the object when the two halves were joined.

elását a Kr. u. 2. század utolsó vagy a 3. század első évtizedeinél későbbre keltezhetjük. A padló átégése után a hosszűház ezen részén későbbi járósínt már nem keletkezett, így valószínűnek látszik, hogy a vasszerszámok elrejtése után az épület megsemmisült.

A műszeres kutatás során dokumentált nagyszámú, katonacsászárok korára keltezhető érem alapján ez a pusztulás valamikor a 3. század közepe után következhetett be.

Összefoglalva a tervezett baseballpálya területének zónájával és Aquincum polgárvárosának nyugati előterével kapcsolatosan jelenleg az alábbi információkkal rendelkezünk:

A polgárvároson belül „D” utcának nevezett kelet-nyugati irányú főútvonal a település egyik legrégebbi útja. Ennek mentén helyezkedett el a Kr. u. 1. század végétől használatban lévő Aranyhegyipatak menti temető (NAGY 1942a, 465–468; LASSÁNYI 2005, 89; LASSÁNYI-BECHTOLD 2006, 78).

A kövezett főútvonal mentén, amelynek két oldalán csatorna is futott (BTM RA ltsz.: 177–77) legkésőbb a 2. századtól szabályos észak-déli tájolású kőépületeket, hosszűházakat is létesítettek (PÓCZY 1976). Az épületek út felőli homlokzata portikuszos kialakítású volt.

A geofizikai és műszeres leletkutatások alapján, a terület az úttól délre valószínűleg csak egy-két épületsornak megfelelő mélységig volt beépítve. A környéken, jelenleg egy pontosan nem ismert helyen, fazekastelep is működött, amelyet Póczy Klára a Flavius kortól a 140-es évekig keltezett (PÓCZY 1956, 95–102).

Az épületeket a 3. század folyamán intenzíven használhatták. A „D” utca mentén elnyúló elővárosi övezet elnép-

Only a few published examples of similar figural oil lamps consisting of two pieces are known from the territory of the Empire. Those, almost without exception, have survived as old items in museum collections (without a known archaeological context), or they were sold in auction houses. Norbert Franken, an expert in the topic, was able to find six similar pieces (FRANKEN 2005). A further example was auctioned by Christie's in 2001 in New York (<http://www.christies.com/lotfinder/lot/a-roman-bronze-oil-lamp-circa-1st-3831890-details.aspx?intObjectID=3831890> [last accessed: 14 January 2012]). As far as we know, the half lamp found in Aquincum is the only piece of this object type that has been found in a documented archaeological context. As a consequence, it is difficult to establish its dating, although it was probably produced in the AD 1st-2nd century. A Samian Ware fragment from Rheinzabern was uncovered in the floor level where the storage vessel containing the lamp was sunk, after cutting across the clayey layer mixed with humus and debris of stone and clay bricks (SE-3), as well. This fragment provides a *terminus post quem* dating for when the vessel and the iron tools were hidden: it must have happened later than the end of the AD 2nd – first third of the 3rd century.

After the storage vessel was taken out it became clearly visible that under layer SE-3, that is the burned floor level, further culture bearing layers were found down to a depth of at least half a meter. In the stratigraphic sequence above the floor level there were no traces of a later construction phase within Roman Period. Based on this, the storage vessel found in trench 2 dug into the floor level and the hiding of

telenedésével kapcsolatban fontos adattal szolgált az 1975-es ásátás, amelynek során a most kutatott két szondától mintegy 120 m-re keletre, azaz a városfalhoz közelebb, egy közvetlenül az út déli oldalánál megépített, habarcsos falazótéglákból készült, teljesen kirabolt, kelet-nyugati tájolású sírt tárt fel Póczy Klára (PÓCZY 1976, 425). Ez a temetkezés a polgárváros keleti és déli temetőjében, valamint a Filatori-gátnál feltárt hasonló szerkezetű sírépítmények alapján a Kr. u. 3. század második felére, a 3–4. század fordulójára keltezhető (LASSÁNYI 2011, 44–48), tehát ebben az időszakban ez a terület már elnéptelenedhetett, legfeljebb út menti temetőként szolgált.

A feltűnően kis számban előkerült 4. századi bronzpénzek minden bizonnyal a kövezett út használatával függenek össze.

A késő római kori leletek, érmek alacsony száma nem támogatja azt az elképzelést, amely szerint a polgárvárosnak részben a régi falak és a megerősített vízvezeték által körbekerített nyugati része még (ZSIDI 2002, 120–121) valamiféle településként funkcionált volna a 4. században.

Bár ez a hipotézis jelenleg nem kizárható, fontos azonban megjegyezni, hogy a közelmúltban a nyugati oldalon, a „D” utcától kissé északra végzett feltáráson (LÁNG 2009) sem kerültek elő késő császárkori leletek értékelhető mennyiségben, továbbá, hogy jelenleg csak a polgárváros keleti temetőjéből (LASSÁNYI 2010, 32–33), jórészt közvetlenül a Duna-partról (NAGY 1942c, 768–770) ismerünk néhány egyértelműen a 4. századra keltezhető temetkezést és késő római bélyeges téglákat (NAGY 1937, 273–274).

the iron tool hoard in the ground can be dated to the period following the last decades of the AD 2nd or the first decades of the 3rd century. Following the burning of the floor, no later floor levels were created in this part of the strip house, so it seems probable that the building was demolished after the iron tools were hidden. Based on the large number of coins dating from the age of the soldier emperors that were found during the metal detector survey, this destruction happened sometime after the AD mid-3rd century.

In sum, at present we possess the following information about the area of the planned baseball park and the western outskirts of the Civil Town of Aquincum:

The east-west main road called Street “D” within the Civil Town is one of the oldest roads in the settlement. The cemetery along the Aranyhegyi-stream (patak) that was used from the end of the AD 1st century was situated by this road (NAGY 1942a, 465–468; LASSÁNYI 2005, 89; LASSÁNYI–BECHTOLD 2006, 78).

Stone buildings, that is strip houses, were built from at latest from the AD 2nd century, regularly oriented north-south (PÓCZY 1976) along the stone paved main road with its drainage channels running along its two sides (BTM RA ltsz.: 177–77). The facade of the buildings looking towards the road was constructed with a porticus.

Based on the results of the geophysical and metal detector survey, the territory south of the road was probably built-in to a depth that corresponded to no more than one or two rows of buildings. In the nearby area, in a place that cannot be precisely identified, a pottery production workshop was operating as well. It was dated by Klára Póczy to a period lasting from the Flavian

A baseballpálya területének tervezett, jövőbeli bővítése nyomán elképzelhető, hogy további kutatásokra kerülhet majd sor a polgárvárostól nyugatra.

Lassányi Gábor

Irodalom/References:

FRANKEN 2005 • N. Franken: Nur eine technische Spielerei? – Bemerkungen zu zweiseitigen Kopflampen aus Bronze. In: L. Chrzanovski (dir.), *Lychnological Acts 1. Actes du 1er Congrès international d'études sur le luminaire antique*, Nyon–Genève, 29. 9.–4. 10. 2003. *Monographies Instrumentum* 31. Montagnac 2005, 123–130.

LÁNG 2009 • Láng O.: Gazdagon díszített épület az aquincumi polgárváros nyugati részén (Richly decorated building in the western part of the Civil Town of Aquincum). *Aqfűz* 15 (2009) 18–29.

LANG 2012 • Láng O.: Budapest, III. ker., Szentendrei út nyugati oldal. *Aqfűz* 12 (2012) 117.

LASSÁNYI 2005 • Lassányi G.: Feltárások az Aranyhegyi-patak menti temetőben (Recent excavations in the cemetery along the Aranyhegyi stream). *Aqfűz* 11 (2005) 81–90.

LASSÁNYI-BECHTOLD 2006 • Lassányi G. – Bechtold E.: Újabb feltárások az Aranyhegyi-patak menti temetőben (Recent excavations in the cemetery along the Aranyhegyi Stream). *Aqfűz* 12 (2006) 73–78.

LASSÁNYI 2010 • Lassányi G.: Feltárások az egykori Óbudai Gázgyár területén (Excavations in the area of the former Óbuda Gas Factory). *Aqfűz* 16 (2010) 25–38.

LASSÁNYI 2011 • Lassányi G.: Kora bronzkori és római kori temetőrészlet fel-

Age up to the end of the AD 140s (PÓCZY 1956, 95–102).

The buildings must have been intensively used during the AD 3rd century. The excavation carried out in 1975 provided important data in connection with the depopulation of the outskirts stretching along Street “D”. During that work, Klára Póczy unearthed an entirely robbed grave oriented east-west, constructed of brick and mortar, right on the southern side of the road, 120 m east of the trench opened this year, and thus, closer to the city wall (PÓCZY 1976, 425). This burial can be dated to the second half of the AD 3rd century – turn of the 3rd and 4th century based on grave constructions with similar structures excavated in the eastern and southern cemeteries of the Civil Town and by the Filatori-gát (LASSÁNYI 2011, 44–48). Thus, by this period, the area had already been depopulated and served as no more than a roadside cemetery.

The occurrence of a conspicuously small number of AD 4th-century bronze coins is probably related to the use of the stone paved road.

The low number of late Roman period finds and coins does not support the idea that the western part of the Civil Town, partly fenced-in by the old walls and the strengthened aqueduct (ZSIDI 2002, 120–121), would still have served as some kind of settlement in the AD 4th century.

Though this hypothesis cannot presently be excluded, the recently conducted excavations on the western side, a bit north of Street “D” (LÁNG 2009) did not yield any significant numbers of Late Imperial period finds either. Furthermore, at present, we know of a few burials that could clearly be dated to the AD 4th century and late Roman bricks with stamps

tárása a volt Óbudai Gázgyár déli részén (Excavation of parts of Early Bronze Age and Roman cemeteries in the southern part of the former Óbuda Gas Factory). *Aqfüz* 17 (2011) 36–51.

NAGY 1937 • Nagy L.: Az Aquincumi Múzeum kutatásai és gyarapodása az 1923-1935 években. *BudRég* 12 (1937) 261–275.

NAGY 1942a • Nagy L.: Temetők és temetkezés. In: Szendy K. (szerk.), *Budapest Története I-II*. Budapest 1942, 464–483.

NAGY 1942b • Nagy L.: Gazdasági élet. In: Szendy K. (szerk.), *Budapest Története I-II*. Budapest 1942, 569–650.

NAGY 1942c • Nagy L.: Kereszténység és kontinuitás Aquincumban. In: Szendy K. (szerk.), *Budapest Története I-II*. Budapest 1942, 765–778.

PÓCZY 1956 • Póczy K.: Die Törpferwerkstätten von Aquincum. *ActaArchHung* 7 (1956), 74–138.

PÓCZY 1976 • Póczy K.: Keled utca. *BudRég* 24/1 (1976) 425.

ZSIDI 2002 – Zsidi P.: Aquincum polgárvárosa. Budapest 2002.

(NAGY 1937, 273–274) that come exclusively from the eastern cemetery of the Civil Town (LASSÁNYI 2010, 32–33), mostly right from area on the Danube shore (NAGY 1942c, 768–770).

A planned future enlargement of the baseball park might provide further research possibilities north of the Civil Town.

Gábor Lassányi